

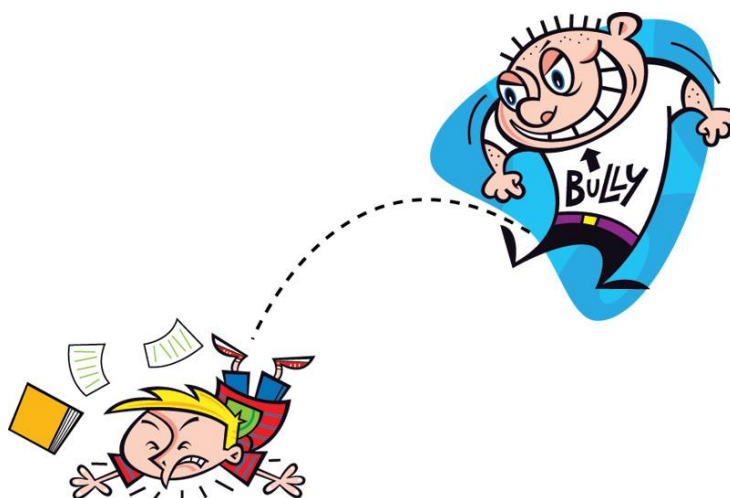

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ

Παραδοτέο 1.2. (B)

Φάκελος υλικού για μαθητές (Γυμνάσιο)

Έργο

«Εκπόνηση επιμορφωτικού εκπαιδευτικού ενημερωτικού υλικού και προγράμματος σπουδών επιμόρφωσης»

που εντάσσεται στις Πράξεις «Ανάπτυξη και Λειτουργία Δικτύου Πρόληψης και Αντιμετώπισης των Φαινομένων Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού», των Αξόνων Προτεραιότητας 1 & 2 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Αθήνα, Φεβρουάριος 2015

ΕΙΔΙΚΗ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΔΡΑΣΕΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για τη γνώση
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το παρόν εγχειρίδιο εκπονήθηκε στο πλαίσιο των Πράξεων «Ανάπτυξη και λειτουργία δικτύου ενημέρωσης, επιμόρφωσης, πρόληψης και αντιμετώπισης των φαινομένων σχολικής βίας και εκφοβισμού» που εντάσσονται στους Άξονες Προτεραιότητας 1, 2 και 3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2007-2013 και στο γενικότερο πλαίσιο των πρωτοβουλιών του Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού.

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Υλοποιείται από την Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Δράσεων (ΕΥΕ ΕΔ) του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων σε σύμπραξη με το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

Φορείς πρότασης και λειτουργίας: Γενική Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	5
Πρόλογος.....	7
Τί περιέχει αυτό το φυλλάδιο.....	7
Σχολική βία – εκφοβισμός.....	8
Μορφές σχολικής βίας και εκφοβισμού.....	14
Πόσο συχνά συμβαίνουν φαινόμενα σχολικής βίας & εκφοβισμού;.....	19
Πού συμβαίνουν φαινόμενα σχολικής βίας;.....	20
Πώς αναγνωρίζουμε τα φαινόμενα σχολικής βίας και εκφοβισμού;.....	21
Τί μπορώ να κάνω για τη σχολική βία;.....	30
Αντί Επιλόγου.....	35
Διαδικτυακές Πηγές.....	36

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις και έχει αρνητικές συνέπειες τόσο στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών όσο και στη διαδικασία μάθησης. Το έργο «Εκπόνηση επιμορφωτικού εκπαιδευτικού ενημερωτικού υλικού και προγράμματος σπουδών επιμόρφωσης» αποσκοπεί στον σχεδιασμό και στην ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σε έντυπη και σε ψηφιακή μορφή που θα χρησιμοποιηθεί για την επιμόρφωση και την ενημέρωση στελεχών εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών, γονέων, μαθητών και γενικότερα του κοινωνικού συνόλου σε θέματα που αφορούν στη διάγνωση, πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας και εκφοβισμού, στη διενέργεια προγράμματος επιμόρφωσης στελεχών εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών, στον σχεδιασμό και στην ανάπτυξη μεθοδολογίας και εργαλείων για την εκτίμηση του φαινομένου στα ελληνικά σχολεία και τη χρησιμοποίησή τους για τη διενέργεια έρευνας και την εκπόνηση μελέτης και εντάσσεται στην πράξη «Ανάπτυξη και Λειτουργία Δικτύου Πρόληψης και Αντιμετώπισης των Φαινομένων Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού» που σχεδίασε το Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

Η Πράξη «Ανάπτυξη και Λειτουργία Δικτύου Πρόληψης και Αντιμετώπισης των Φαινομένων Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού – ΑΠ1, ΑΠ2 & ΑΠ3» του Ε.Π. «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους και υλοποιήθηκε από την Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Δράσεων (ΕΥΕ ΕΔ) του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων σε σύμπραξη με το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

Στόχος της Πράξης είναι η συγκρότηση μιας υποστηρικτικής δομής – δικτύου για την προώθηση εξειδικευμένων δράσεων πρόληψης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στη σχολική βία και τον εκφοβισμό, την εκπόνηση ψηφιακού και έντυπου εκπαιδευτικού υλικού, την επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της Εκπαίδευσης, την ενημέρωση μαθητών και γονέων πάνω στο θέμα καθώς και την ανάδειξη καλών πρακτικών.

Το παρόν αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού – ενημερωτικού και επιμορφωτικού υλικού που εκπονήθηκε από το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου (από τον Νοέμβριο του 2014 ως τον Ιούνιο 2015). Το εγχειρίδιο εγκρίθηκε από την Κεντρική Επιστημονική Επιτροπή των Πράξεων και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Το Παραδοτέο 1.2. με τίτλο «Φάκελος υλικού για μαθητές» περιλαμβάνει τρία εγχειρίδια που απευθύνονται αντίστοιχα σε μαθητές δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου σχετικά με το φαινόμενο της σχολικής βίας και εκφοβισμού.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μαθητές είναι οι βασικοί δρώντες στη διαδικασία σχολικού εκφοβισμού και μπορούν να έχουν διάφορους ρόλους –«θύματα», «θύτες», παρατηρητές– τα εγχειρίδια έχουν σκοπό την ενημέρωση και την ευαισθητοποίησή τους, έχουν στόχο να βοηθήσουν τους μαθητές (ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα στην οποία εντάσσονται) να αντιλαμβάνονται φαινόμενα σχολικής βίας και εκφοβισμού και γνωρίζουν τί πρέπει να πράξουν.

Τα εγχειρίδια απαντούν σε τρία βασικά ερωτήματα: Τί είναι σχολική βία και εκφοβισμός; Πώς καταλαβαίνω το φαινόμενο; Τί πρέπει να κάνω; Η δομή τους διαρθρώνεται γύρω από αυτά τα τρία βασικά ερωτήματα, σε γλώσσα προσαρμοσμένη ανάλογα με τη βαθμίδα στην οποία απευθύνεται το κάθε εγχειρίδιο, με τη χρήση παραδειγμάτων, ερωτήσεων-απαντήσεων, διαδραστικών δραστηριοτήτων και ασκήσεων.

Χρησιμοποιούνται ενιαία οι όροι «θύτης», «θύμα» και «παρατηρητής», για να περιγράψουν αντίστοιχα το πρόσωπο που ασκεί σχολικό εκφοβισμό, το πρόσωπο που τον υφίσταται και το πρόσωπο που είναι παρόν στο περιστατικό, όπως είναι καθιερωμένοι από την ελληνική βιβλιογραφία των τελευταίων χρόνων. Η χρήση τους, όπως και άλλων αρνητικών όρων, στην καθημερινή πρακτική δημιουργεί «ταμπέλες», στιγματίζει και επηρεάζει την αυτοεικόνα των ατόμων και καλό είναι να αποφεύγεται. Είναι πιο δόκιμο στην καθημερινή πρακτική να χαρακτηρίζονται οι καταστάσεις και τα γεγονότα, παρά τα άτομα και ως εκ τούτου να γίνεται λόγος για «εμπλεκόμενους σε περιστατικά βίας και εκφοβισμού».

Επιστημονικά Υπεύθυνος για το παραδοτέο: Ιωάννης Δημάκος, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών.

** Ακόμη, χρησιμοποιήθηκαν οι όροι «σχολική» βία και εκφοβισμός και όχι «ενδοσχολική», σύμφωνα με τους όρους της Πράξης στην οποία εντάσσεται το έργο και η προκήρυξή του.*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αγαπητέ μας φίλε, αγαπητή μας φίλη,

Το ενημερωτικό φυλλάδιο που κρατάς στα χέρια σου και διαβάζεις είναι λίγο διαφορετικό από τα υπόλοιπα βιβλία της τάξης σου. Όχι, δεν έχει να κάνει με γεωμετρία, με φυσική, με αρχαία ελληνικά, με ιστορία. Δεν έχει να κάνει με τους βαθμούς σου στα μαθήματα, ούτε και με τις εξετάσεις στις οποίες συμμετέχεις.

Αντίθετα, το φυλλάδιο αυτό ασχολείται με ένα σχετικά πρόσφατο κοινωνικό φαινόμενο: τη Σχολική Βία και τον Εκφοβισμό (ΣΒΕ). Ίσως να έχεις διαβάσει, να έχεις ακούσει ή να έχεις δει περιστατικά σχολικής βίας και εκφοβισμού. Με τη βοήθεια του φυλλαδίου θέλουμε να μοιραστούμε μαζί σου χρήσιμες πληροφορίες, για να σε βοηθήσουμε να καταλάβεις τι είναι η Σχολική Βία και Εκφοβισμός μέσα από πολλά και διαφορετικά παραδείγματα. Ακόμα, θέλουμε να σε βοηθήσουμε και να σου προτείνουμε κάποιες λύσεις αντιμετώπισης και αποφυγής της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού.

Τί περιέχει αυτό το φυλλάδιο;

Η δομή του φυλλαδίου είναι απλή. Μετά από τη μικρή αυτή εισαγωγή, παρουσιάζονται παραδείγματα Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού και δίνεται ο ορισμός της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού. Στη συνέχεια, αναλύονται τα προφίλ των βασικών «πρωταγωνιστών» (του «θύτη» και του «θύματος»). Τέλος, προτείνονται ιδέες για το πώς μπορούμε όλοι μας να πούμε ΟΧΙ στη Σχολική Βία και τον Εκφοβισμό.

Ελπίζουμε το φυλλάδιο αυτό να σου φανεί χρήσιμο και να σε βοηθήσει να αντιμετωπίσεις (και ακόμα καλύτερα να προλάβεις) περιπτώσεις Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού στο σχολείο σου. Σε ευχαριστούμε που διαβάζεις το φυλλάδιο αυτό.

Αθήνα Φεβρουάριος 2015

Σχολική βία - εκφοβισμός

Παραδείγματα Σχολικής Βίας

Πρώτο Παράδειγμα: Στο προαύλιο κάποιου σχολείου μια παρέα συμμαθητών της Γ' Γυμνασίου σπρώχνει, ρίχνει στο έδαφος και συνεχίζει να κλωτσάει έναν μαθητή της Α' Γυμνασίου. Τριγύρω, άλλοι μαθητές παρακολουθούν αμήχανοι το συμβάν.

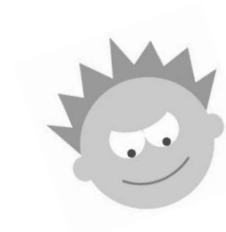
Δεύτερο Παράδειγμα: Στο μάθημα της Φυσικής, ο Π., ένας καλός μαθητής που κάθεται στο πρώτο θρανίο, ενώ απαντάει σε ερώτηση του καθηγητή του, δέχεται μια «σαΐτα» στην πλάτη του που γράφει «είμαι φυτό». Οι συμμαθητές του στα πίσω θρανία γελούν.

Τρίτο Παράδειγμα: Στο διάλειμμα, μια ομάδα κοριτσιών γελάνε σε βάρος μιας συμμαθήτριάς τους, της Γ. Η Γ. δεν φοράει τα ίδια, επώνυμα ρούχα όπως οι άλλες μαθήτριες και έχει πρόβλημα με το βάρος της. Οι συμμαθήτριάς της γελάνε και λένε αστεία σε βάρος της, ενώ δεν την αφήνουν να κάνει παρέα μαζί τους.

Τέταρτο Παράδειγμα: Στο σχολείο ήρθε μία νέα αλλοδαπή μαθήτρια, η Ε. Πολλές φορές χρησιμοποιεί λέξεις της μητρικής της γλώσσας, διότι δεν μιλάει ακόμα καλά τα ελληνικά και όταν προσπαθεί να συμμετέχει στο μάθημα, οι συμμαθητές της γελούν με τον τρόπο που μιλάει. Στα διαλείμματα, κανείς δεν την κάνει παρέα.

Πέμπτο Παράδειγμα: Ο Θ., ένας άριστος μαθητής της Β' Γυμνασίου, πήγε στην τουαλέτα του σχολείου. Εκεί, κάποιοι συμμαθητές του τράβηξαν κρυφά φωτογραφίες του Θ. και τις ανάρτησαν σε διάφορα κοινωνικά δίκτυα για να προσβάλουν τον Θ.

Έκτο παράδειγμα: Η Ε. είναι μια μαθήτρια της Β' Γυμνασίου και έχει δημιουργήσει προφίλ σε μια πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης. Κάποιοι συμμαθητές της έχουν κι αυτοί προφίλ και μπαίνουν και γράφουν σχόλια όπου την κοροϊδεύουν στο διαδίκτυο. Η Ε. είναι στενοχωρημένη και από τη μία δεν μιλάει με τους συμμαθητές της, ενώ από την άλλη έχει αρχίσει και μιλάει με άγνωστα πρόσωπα που της μιλούν στο διαδίκτυο.

Φύλλο Εργασίας 1:

Ερώτηση 1^η: Μπορείς να αναγνωρίσεις σε κάθε ένα από τα παραπάνω παραδείγματα τις μορφές της βίας;

Παράδειγμα 1:

Παράδειγμα 2:

Παράδειγμα 3:

Παράδειγμα 4:

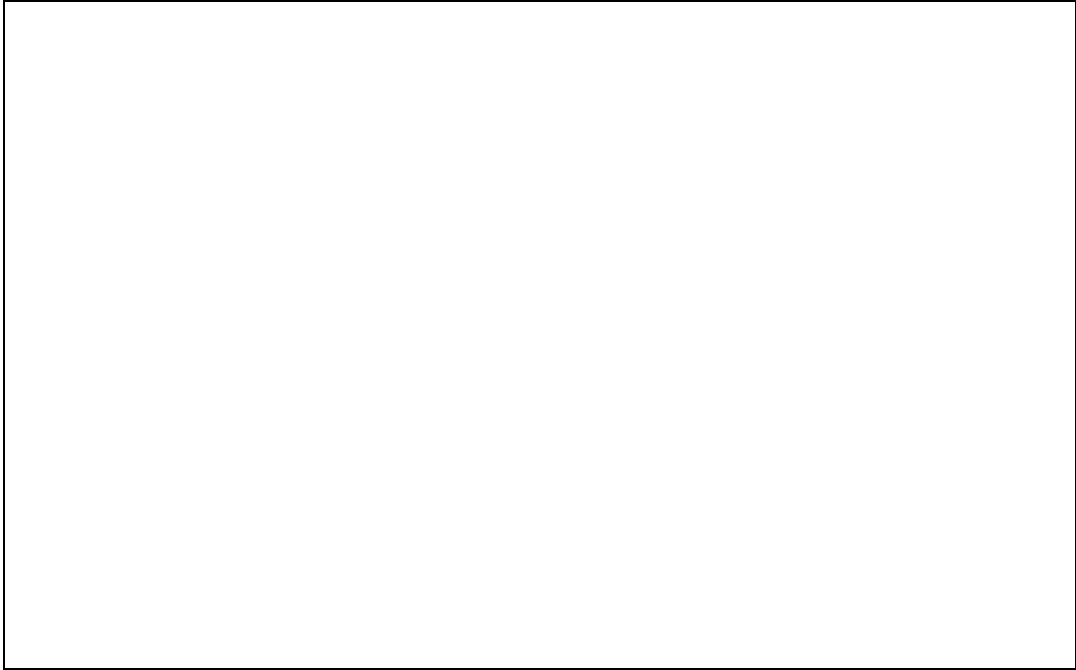
Παράδειγμα 5:

Παράδειγμα 6:

Ερώτηση 2^η: Μίλησέ μας για τις δικές σου εμπειρίες. Σκέψου αν τους τελευταίους έξι μήνες σου έχει τύχει ποτέ κάποιο περιστατικό όπως στα παραδείγματα που διάβασες; Τί σου συνέβη;

.....
.....
.....
.....

Ερώτηση 3^η: Παρουσίασε με τον δικό σου τρόπο (π.χ., ένα σκίτσο, ένα σλόγκαν) τί σημαίνει για σένα «σχολική βία – εκφοβισμός»

Αναστοχασμός

Έχοντας διαβάσει τα προηγούμενα παραδείγματα και έχοντας ολοκληρώσει το Φύλλο Εργασίας 1, σκέψου:

1) *Τί κοινό έχουν τα παραπάνω περιστατικά;*

Όλα αυτά τα περιστατικά δεν είναι τίποτε άλλο από περιπτώσεις εκδήλωσης του φαινομένου που ονομάζουμε Σχολική Βία και Εκφοβισμός (ΣΒΕ).

Μπορούν να εκδηλωθούν (και εκδηλώνονται) σε κάθε σχολείο και σε κάθε σχολική τάξη, προαύλιο ή και γύρω από το σχολείο (στον δρόμο, όπως έρχεσαι από το σπίτι σου). Μη βιαστείς να απαντήσεις πως αυτά δεν γίνονται στη δική σου τάξη και στο δικό σου σχολείο. Συμβαίνουν σε κάθε σχολείο.

2) *Μπορείς να εντοπίσεις κάποιο άλλο κοινό στοιχείο στα περιστατικά αυτά;*

Σε όλα τα περιστατικά, πρωταγωνιστεί μια ομάδα μαθητών (αγόρια και κορίτσια, δεν έχει σημασία) που επιτίθενται σε κάποιον αδύναμο συμμαθητή ή κάποια αδύναμη συμμαθήτριά τους που δεν μπορούν να προστατεύσουν και να υπερασπίσουν τους εαυτούς τους.

Παντού, υπάρχει αυτή η αντιπαράθεση ενός «θύματος» με πολλούς συμμαθητές του (που τους αποκαλούμε «θύτες»). Τις περισσότερες φορές, υπάρχουν κι άλλοι μαθητές που δεν επεμβαίνουν και τους ονομάζουμε «παρατηρητές». Επίσης, πάντοτε υπάρχει διαφορά στους αριθμούς και στη δύναμη. Οι «θύτες» είναι περισσότεροι και περισσότερο δυνατοί από τα «θύματά» τους.

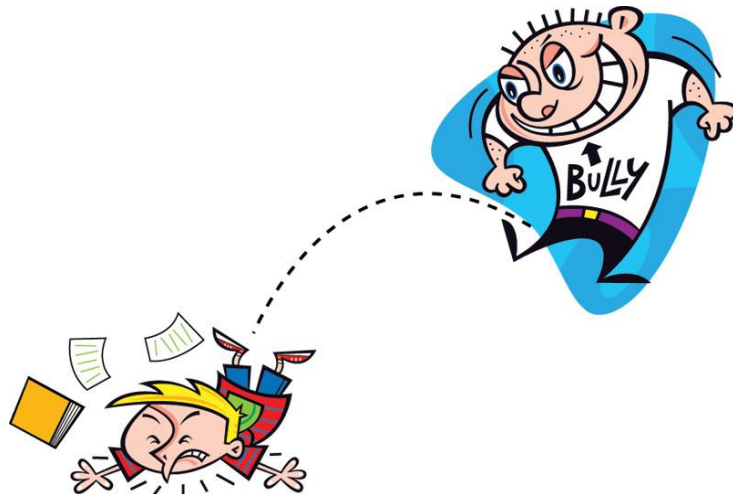
3) *Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να σκεφτείς και να δώσεις το δικό σου ορισμό για τη σχολική βία και τον εκφοβισμό (πριν διαβάσεις τον ορισμό αυτού του φυλλαδίου).*

.....
.....
.....

Ορισμός Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού

Τί είναι η Σχολική Βία;

Με τον όρο Σχολική Βία εννοούμε το φαινόμενο της συνεχιζόμενης, σκόπιμης και συχνής επιβολής δύναμης, απειλής και εξαναγκασμού ενός μεγαλύτερου προς έναν μικρότερο και πιο αδύναμο μαθητή. Η πράξη αυτή αποσκοπεί στην επιβολή της θέλησης του «θύτη» (του μεγαλύτερου σε ηλικία ή/και σε δύναμη μαθητή) και στην άσκηση βίας πάνω στο «θύμα» (του μικρότερου σε ηλικία ή/και σε δύναμη μαθητή). Ο «θύτης» επιτίθεται με διάφορους τρόπους στο «θύμα» του πολλές φορές. Επίσης, χαρακτηρίζεται από ανισορροπία των συμμετεχόντων και διαφορά στη σωματική τους δύναμη. Ο «θύτης» είναι πάντοτε δυνατότερος και ισχυρότερος από το «θύμα» του.

Τί είναι ο εκφοβισμός;

Μαζί με τον όρο «Σχολική Βία» (school violence), τα τελευταία χρόνια μπήκε στο λεξιλόγιό μας και ο όρος «εκφοβισμός» (bullying). Αν με τον όρο «Σχολική Βία» αναφερόμαστε στο γενικότερο φαινόμενο της εκδήλωσης παραβατικής συμπεριφοράς, με τον όρο «Εκφοβισμός» (bullying) αναφερόμαστε σε **αυτήν την ίδια την πράξη επιβολής και παρενόχλησης και απειλών από τον «θύτη» προς το «θύμα»**. Πολλές φορές, όμως, η φράση «Σχολική Βία» θεωρείται συνώνυμη του όρου «εκφοβισμός».

Μορφές σχολικής βίας και εκφοβισμού

Υπάρχουν πολλές μορφές Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού;

Ναι υπάρχουν. Το ζήτημα της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού έχει γίνει αντικείμενο μελέτης τα τελευταία 30 χρόνια. Ωστόσο, απέκτησε τεράστιες διαστάσεις σχετικά πρόσφατα (τα τελευταία 10 με 15 χρόνια). Η μελέτη του φαινομένου ξεκίνησε από διάφορες χώρες της Βόρειας Ευρώπης και μετά πέρασε και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού Ωκεανού, στις Ηνωμένες Πολιτείες κυρίως. Μελέτες για τη σχολική βία πλέον έχουμε σχεδόν από όλον τον κόσμο. Από έναν μεγάλο όγκο βιβλιογραφίας, διεθνούς και ελληνικής (αν θέλεις να διαβάσεις περισσότερα επιστημονικά για τη σχολική βία, στο τέλος του φυλλαδίου αυτού έχουμε προσθέσει μια σειρά με ενημερωτικές ιστοσελίδες), μαθαίνουμε για τις εξής μορφές Σχολικής Βίας:

Σωματική Βία

Στην περίπτωση αυτή, ο «θύτης» επιτίθεται και χτυπά με χέρια και πόδια το «θύμα» του με σκοπό να του προξενήσει σωματικές βλάβες.

Λεκτική Βία

Εδώ ο «θύτης» επιτίθεται φωνάζοντας, βρίζοντας, προσβάλλοντας λεκτικά το «θύμα» του. «Είσαι χαζή!», «είσαι ανόητος!», «είσαι φυτό!», «είσαι βλάκας!», είναι μερικές από τις συνήθεις εκφράσεις και προσβολές που χρησιμοποιούνται σε περιπτώσεις λεκτικής βίας.

Συναισθηματική/Ψυχολογική Βία

Στην περίπτωση αυτή, ο «θύτης» (ή οι «θύτες») ασκούν μια εξίσου επικίνδυνη μορφή βίας: διασπείροντας ψευδή σχόλια και κουβέντες (κουτσομπολιό), αποκλείοντας το «θύμα» από παρέες και απομονώνοντάς το από δραστηριότητες της τάξης. «Φύγε!», «Δεν σε θέλω στην παρέα μου» είναι μόνο μερικά από τα προσβλητικά σχόλια που μπορεί να δεχθεί το «θύμα» συναισθηματικής και ψυχολογικής βίας.

Κοινωνικός Αποκλεισμός

Είναι παρόμοια μορφή βίας με την προηγούμενη (συναισθηματική/ψυχολογική βία). Μπορεί, όμως, να μην έχει στοιχεία κουτσομπολιού και ψευδών ειδήσεων και να περιορίζεται μόνο στον αποκλεισμό από την ομάδα. «Δεν θα σε καλέσω στη γιορτή μου!» είναι μια μορφή απειλής και κοινωνικού αποκλεισμού. «Άντε ρε! Φύγε από εδώ», μπορεί να ακουστεί και να σημαίνει όχι μόνο τη λεκτική προσβολή, αλλά και τη συναισθηματική βία και κοινωνικό αποκλεισμό ενός γενικότερα «διαφορετικού» μαθητή από τους συμμαθητές του.

Ηλεκτρονική Βία

Στην περίπτωση αυτή, πρόκειται πάλι για λεκτική και συναισθηματική/ψυχολογική βία, η οποία όμως πραγματοποιείται μέσα από κινητά τηλέφωνα (με ηλεκτρονικά μηνύματα-sms, ανώνυμες κλήσεις) και με τη δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων ή και άλλων ευαίσθητων πληροφοριών που αφορούν στο «θύμα» σε διάφορα δημοφιλή δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ., facebook, instagram, twitter). Εναλλακτικά, η ηλεκτρονική βία (που είναι γνωστή και ως «κυβερνο-εκφοβισμός») μπορεί να πάρει τη μορφή ανάρτησης κακοηθειών, κακόβουλων σχολίων, προσωπικών φωτογραφιών (πραγματικών ή παραποιημένων) του «θύματος» με σκοπό να το φέρουν σε δύσκολη θέση.

Σεξουαλική Βία

Πρόκειται για ιδιαίτερη και πολύ χειρότερη μορφή σωματικής βίας. Το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της σεξουαλικής βίας δεν είναι μόνο οι σωματικές επιθέσεις, αλλά και η σεξουαλική «θυματοποίηση» του «θύματος» από το «θύτη», όταν ο «θύτης» επιτίθεται σεξουαλικά στο «θύμα».

Φύλλο Εργασίας 2:

Ερώτηση 1^η: Προηγουμένως διάβασες για έξι (6) μορφές βίας. Σκέψου και πες μας ποια θεωρείς εσύ πιο δύσκολη και επικίνδυνη μορφή βίας. Εξήγησε, αν μπορείς, το γιατί.

Θεωρώ πιο δύσκολη και επικίνδυνη την

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ερώτηση 2^η: Προηγουμένως, διάβασες δυο ορισμούς, έναν για τη «Σχολική Βία» και έναν για τον «Εκφοβισμό». Ποια είναι η διαφορά μεταξύ των δυο εννοιών;

.....

.....

.....

.....

Αναστοχασμός

Έχοντας διαβάσει τα προηγούμενα παραδείγματα και έχοντας ολοκληρώσει το Φύλλο Εργασίας 2, σκέψου:

1) **Βρήκες τη διαφορά μεταξύ των εννοιών «Σχολική Βία» και «Εκφοβισμός»;**

Με τον όρο «Σχολική Βία» εννοούμε το φαινόμενο, ενώ με τον όρο «Εκφοβισμός» εννοούμε την ίδια την πράξη της επιβολής ή την απειλή της πράξης.

2) Γιατί καμία μορφή βίας δεν είναι ηπιότερη από τις υπόλοιπες; Σκέψου την απάντηση που έδωσες στην ερώτηση 1 στην προηγούμενη σελίδα!

Καμία μορφή βίας δεν πρέπει να θεωρείται ηπιότερη από τις υπόλοιπες. **ΘΥΜΗΣΟΥ!** Η Σχολική Βία είναι η επιβολή ενός δυνατότερου πάνω σε ένα πιο αδύναμο άτομο και αφορά όλους τους μαθητές, όχι μόνο το «θύμα» ή τον «θύτη».

Πόσο συχνά συμβαίνουν φαινόμενα σχολικής βίας & εκφοβισμού;

Είδαμε προηγουμένως, πως περιστατικά σχολικά βίας μπορούν να συμβούν σε πολλά σχολεία και μαθητές. Οι έρευνες έχουν δείξει πως τουλάχιστον ένας στους επτά μαθητές σχολικής ηλικίας θα δεχθεί κάποια μορφή «θυματοποίησης» κατά τη διάρκεια της σχολικής του ζωής. Ανάλογα με τις ηλικίες, η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO), ένας διεθνής οργανισμός που ασχολείται όχι μόνο με θέματα σωματικής αλλά και με θέματα ψυχικής υγείας μεγάλων και μικρών, αναφέρει πως το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών (μαθητές που έχουν ήδη τρία χρόνια στο Γυμνάσιο) που είχαν δεχθεί εκφοβισμό τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους φτάνει στο 23,5% για τα κορίτσια, ενώ είναι πολύ μεγαλύτερο για τα αγόρια. Παράλληλα, στην ίδια έκθεση της ΠΟΥ, ο αριθμός των μαθητών που «εκφόβιζαν» συμμαθητές τους έφτανε το 44% για αγόρια ηλικίας 15 ετών.

Από άλλες έρευνες, γνωρίζουμε πως αγόρια και κορίτσια είναι εξίσου επιρρεπή ως προς τη βία. Όμως, υπάρχουν και διαφορές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών.

Για παράδειγμα, ξέρουμε πως τα αγόρια προτιμούν τη σωματική βία, ενώ τα κορίτσια τη λεκτική και συναισθηματική βία/κοινωνικό αποκλεισμό. Επίσης, οι μικρότεροι μαθητές επιλέγουν τη σωματική βία (για να «θυματοποιήσουν» ακόμα πιο μικρούς συμμαθητές τους), ενώ οι μεγαλύτεροι σε ηλικία μαθητές επιλέγουν τη λεκτική βία και τις απειλές. Ακόμα, γνωρίζουμε πως σε γενικές γραμμές, τα αγόρια είναι πιο επιθετικά (με όποια μορφή βίας κι αν επιλέγουν) από ό,τι τα κορίτσια.

Πού συμβαίνουν φαινόμενα σχολικής βίας;

Πού συμβαίνουν φαινόμενα σχολικής βίας και εκφοβισμού; Πού είναι πιθανόν να εντοπίσεις, να παρατηρήσεις ή και να βιώσεις περιστατικά όπου κάποιοι μαθητές καταφέρονται ενάντια σε άλλους συμμαθητές τους;

Η ίδια η φράση «Σχολική Βία» δίνει την απάντηση. Η Σχολική Βία και ο Εκφοβισμός συμβαίνει στον χώρο της σχολικής κοινότητας, στην τάξη, στο προαύλιο, σε άλλους κοινόχρηστους χώρους της σχολικής μονάδας (στο γυμναστήριο, στα εργαστήρια, στις τουαλέτες, στους διαδρόμους). Όμως, τα περιστατικά σχολικής βίας και εκφοβισμού μπορούν να συμβούν και γύρω από το σχολείο, στους γειτονικούς δρόμους όπως πηγαίνεις σπίτι σου ή όπως έρχεσαι τα πρωινά στο σχολείο.

Δεν μπορεί να θεωρηθεί σχολική βία ή εκφοβισμός μια βίαιη συμπεριφορά που γίνεται σε έναν δημόσιο χώρο συνάθροισης (π.χ., σε ένα γήπεδο ή σε ένα εμπορικό πολυκατάστημα). Ωστόσο, είναι δυνατόν να μεταφερθεί η βία από τους χώρους αυτούς εντός της σχολικής κοινότητας ή και αντίστροφα.

Πώς αναγνωρίζουμε τα φαινόμενα σχολικής βίας και εκφοβισμού;

Έχοντας μιλήσει για το τί είναι η Σχολική Βία και ο Εκφοβισμός και έχοντας ήδη διαπιστώσει πως η Σχολική Βία κι ο Εκφοβισμός συμβαίνουν μέσα ή γύρω από το σχολείο που πηγαίνουμε, ας δούμε πώς μπορούμε να αναγνωρίσουμε τα διάφορα φαινόμενα βίας στο σχολείο μας.

Ερώτηση 1^η: Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές της σχολικής βίας;

Ερώτηση 2^η: Πώς μπορούμε να τους διακρίνουμε και να τους αναγνωρίσουμε;

Θα πει κάποιος: «Μα φυσικά από τη συμπεριφοράς τους!». Σωστά! Όμως, για σκεφτείτε πόσο διαφορετικά θα ήταν τα πράγματα αν θα μπορούσαμε να τους εντοπίσουμε και να τους αναγνωρίσουμε πριν αυτοί εκδηλώσουν παραβατικές μορφές συμπεριφοράς!

Ας τα πάρουμε όμως, όλα από την αρχή. Στα περιστατικά σχολικής βίας και εκφοβισμού, πρωταγωνιστές είναι:

- (1) ένας «**θύτης**» (ή περισσότεροι «**θύτες**»)
- (2) ένας **μαθητής «θύμα**» (ή/και περισσότερα «**θύματα**»)
- (3) ενώ δεν λείπουν ποτέ οι **παρατηρητές βίας**.

Φυσικά, όλα αυτά γίνονται εντός ενός **πλαίσιου** αναφοράς, που όπως είδαμε σε προηγούμενη ενότητα είναι οι χώροι του σχολείου αλλά και ο χώρος γύρω από τη σχολική μονάδα.

Πώς μπορούμε να βρούμε τον μαθητή που εμπλέκεται σε καβγάδες

Ερώτηση: Μπορείς να περιγράψεις τον έναν από τους πρωταγωνιστές της σχολικής βίας, τον «θύτη» για παράδειγμα;

Εμφανισιακά δεν διαφέρει από σένα ή από κάποιον άλλον, τυχαίο συμμαθητή σου. Δεν έχει κάποια «ετικέτα» κολλημένη στο μέτωπό του που να γράφει «Είμαι “θύτης”, χτυπάω τους μικρότερους συμμαθητές μου». Όμως, υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά (άλλα λιγότερα και άλλα περισσότερο εμφανή) που μπορούν να μας βοηθήσουν να τον εντοπίσουμε. Ας τα δούμε ένα-ένα:

1) Ο μαθητής-«θύτης» νιώθει μεγάλη **αυτεπάρκεια (αυτοαποτελεσματικότητα)** σε αυτό που κάνει. Με άλλα λόγια, **του αρέσει να εκδηλώνεται και να συμπεριφέρεται βίαια**. Μάλιστα, νιώθει ωραία με αυτό που κάνει και νομίζει πως το κάνει καλά (να συμπεριφέρεται βίαια προς τους άλλους).

2) Ο μαθητής-«θύτης» έχει **περιορισμένες** (ή δεν έχει καθόλου) **κοινωνικές δεξιότητες επικοινωνίας** με άλλους συμμαθητές και συνομηλίκους του. Καθώς δεν μπορεί να συνδιαλεχθεί με τους άλλους, το μόνο που ξέρει (και πολλές φορές, το μόνο που θέλει) να κάνει είναι να επιτεθεί βίαια (σωματικά, λεκτικά ή με άλλον τρόπο) στους συμμαθητές του.

3) Ο μαθητής-«θύτης» έχει και ο ίδιος **γνωρίσει τη βία** σε μικρότερες ηλικίες. Είτε ως «θύμα» ο ίδιος, είτε ως απλός παρατηρητής βίαιης συμπεριφοράς, ο μαθητής αυτός έχει βιώσει από πρώτο χέρι τη βία συμμαθητών του. Μπορεί να έγινε κι ο ίδιος «θύμα» κάποιου ή κάποιων μεγαλύτερων και δυνατότερων παιδιών στο σχολείο. Μπορεί να είδε άλλους μαθητές να χτυπούν κάποιον μικρότερο συμμαθητή τους.

4) Ο μαθητή-«θύτης» είναι πολλές φορές **απομακρυσμένος, εξοστρακισμένος** από τους υπόλοιπους συμμαθητές του και τη **σχολική κοινότητα**, γενικότερα. **Αισθάνεται πως δεν αρέσει σε κανέναν, πως δεν τον συμπαθεί κανείς, πως δεν έχει παρέες.**

Ένα άλλο στοιχείο που θα μας βοηθήσει να εντοπίσουμε τον «θύτη» είναι το πώς τα πηγαίνει στο σχολείο, η σχολική του επίδοση. Πολλές φορές, ο «θύτης» συμμαθητής μας δεν έχει καλές επιδόσεις στα μαθήματά του ή μπορεί πολύ απλά να νιώθει ανεπαρκής και να αισθάνεται πως δεν θα τα καταφέρει. Είναι πιθανόν, μια μαθησιακή αποτυχία (που ίσως βίωσε κάποτε) να άφησε κενά μαθησιακά τα οποία δεν μπόρεσε με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών του να καλύψει. Επειδή καταλαβαίνει πως είναι μαθησιακά ευάλωτος, «βγάζει» προς τα έξω μια επιθετική συμπεριφορά, για να καλύψει το μαθησιακό του κενό.

5) Ο φόβος της τιμωρίας δεν φαίνεται να τον επηρεάζει και να έχει κάποια επίδραση πάνω του. Απλά, ο φόβος της αποβολής από το μάθημα ή και από το σχολείο (για λίγο ή πολύ) δεν φαίνεται να τον αγγίζει και να μπορεί να σταματήσει την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών εκ μέρους του. Η αλήθεια είναι πως το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν έχει άλλο «σωφρονιστικό, τιμωρητικό» μέσο εκτός από την αποβολή. Με αποτέλεσμα, αυτό το μέσο να μην τον σταματά.

6) Δεν έχει καλή επικοινωνία με την οικογένειά του, ενώ παρατηρείται και **έλλειψη επικοινωνίας** μεταξύ σχολείου και σπιτιού. Ο μαθητής-«θύτης» έχει βιώσει συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις (πολλές φορές με αφορμή τον ίδιο και τη συμπεριφορά του) στο σπίτι, στην οικογένεια. Αυτές τις αντιπαραθέσεις τις μεταφέρει στο σχολείο και τις εκδηλώνει με βίαιο τρόπο.

Φύλλο Εργασίας 3:

1. Ταίριαξε το χαρακτηριστικό με την αντίστοιχη συμπεριφορά.

Χαρακτηριστικό		Συμπεριφορά
1. Αυτεπάρκεια προς τη σχολική βία		A. Δεν έχει παρέες και νιώθει ξένος μέσα στη σχολική τάξη και το σχολείο.
2. Έλλειψη δεξιοτήτων επικοινωνίας		B. Δεν έχει καλές σχέσεις με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του.
3. Προβληματικές οικογενειακές σχέσεις		Γ. Του αρέσει να βλέπει τους άλλους να κλαίνε
4. Απομόνωση		Δ. Μπλέκεται σε καβγάδες και δεν μπορεί να λύσει τις διαφορές του χωρίς βία.

2. Σκέψου: πώς θα μπορούσες να βοηθήσεις τον συμμαθητή σου που έχει πρόβλημα επικοινωνίας με τους γύρω του; Πρότεινε λύσεις.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Πώς μπορούμε να βρούμε τον μαθητή που συχνά πέφτει «θύμα» βίαιης συμπεριφοράς;

Όπως και στην περίπτωση του «θύτη», και το «θύμα» μπορεί να είναι ο συμμαθητής του διπλανού θρανίου. Μπορεί να είναι εκείνο το **λιγομίλητο και απόμακρο παιδί** που μόλις ήρθε με μετεγγραφή από άλλο σχολείο και δεν έχει ακόμα εγκλιματιστεί στον νέο σχολικό χώρο. Ίσως είναι εκείνος ο μαθητής που είναι **σιωπηρός, που περνάει απαρατήρητος**, σχεδόν αόρατος στην καθημερινή ζωή της σχολικής κοινότητας. Μπορεί να είναι ένα ευαίσθητο παιδί, λίγο συνεσταλμένο που δεν θέλει να το πει στους καθηγητές του (γιατί ντρέπεται) ή στους γονείς του (για να μην τους αναστατώσει). Ίσως να νομίζει πως θα περάσει γρήγορα αυτό που του συμβαίνει γι' αυτό και δεν αντιδρά.

Αν και η σχετική έρευνα είναι μικρότερη σε έκταση από ό,τι η αντίστοιχη για τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά του «θύτη», υπάρχουν κάποια δεδομένα στα οποία μπορούμε να αναφερθούμε.

1) Ο μαθητής-«θύμα» είναι ένα παιδί που έχει κι αυτό **μεταφέρει ενδο-οικογενειακά προβλήματα** και συγκρούσεις στο σχολείο. Ίσως να **μην μπορεί να τις εξωτερικεύσει** και για τον λόγο αυτό είναι αμίλητο, απόμακρο και στοχοποιείται εύκολα.

2) Το «θύμα» έχει **ζητήματα αυτονομίησης από το σπίτι και στις σχέσεις του με τους γονείς του**. Με άλλα λόγια, πιθανόν το «θύμα» να ήταν πολύ περιορισμένο, να μην μπορούσε να εξερευνήσει το κοινωνικό του περιβάλλον, να ανακαλύψει τα όρια ασφαλείας του χώρου του. Δεν ανεξαρτητοποιήθηκε και δεν αυτονομήθηκε από τους γονείς του.

3) Το «θύμα» χαρακτηρίζεται από έντονο στρες για το σχολείο. Όλη η σχολική εμπειρία είναι δυσάρεστη για τον ίδιο. Πώς τον βλέπουν οι εκπαιδευτικοί του; Πώς τον βλέπουν οι υπόλοιποι συμμαθητές του; Τί γνώμη έχουν γι' αυτόν οι φίλοι του; Έχει φίλους; Η καθημερινή του παρουσία στο σχολείο μπορεί να είναι ένα μαρτύριο για τον ίδιο και χωρίς φίλους και παρέες να νιώθει αδύναμος να αντιδράσει.

4) Πρόκειται για ένα μαθητή που χάνεται στο πλήθος, που δεν ξεχωρίζει (ή αν ξεχωρίσει, αυτό γίνεται με αρνητικό τρόπο), που δεν μπορεί να κάνει εύκολα φίλους και είναι εξ ανάγκης άτομο απομονωμένο ή νιώθει έτσι. Καθώς δεν είναι και ο πλέον δημοφιλής μαθητής της τάξης, γίνεται εύκολα στόχος, ενώ η απουσία ατόμων που θα πάρουν το μέρος του και θα σταθούν πλάι του τον κάνουν πλέον ευάλωτο στη «θυματοποίηση».

Και αυτοί που δεν συμμετέχουν; Τί κάνουν;

Είδαμε πως εκτός από τον «θύτη» και το «θύμα» (ή τους «θύτες» και τα «θύματα»), **πάντοτε** σε ένα περιστατικό βίας υπάρχουν και αρκετοί **μαθητές που στέκονται γύρω** από τους «πρωταγωνιστές», το «θύμα» και τον «θύτη», και απλά **παρατηρούν** το συμβάν αυτό. Η έρευνα έχει δείξει πως αυτοί είναι και η πλειοψηφία της σχολικής τάξης και της σχολικής μονάδας. Γιατί, όμως, συμπεριφέρονται έτσι; Γιατί δεν επεμβαίνουν; Μπορούν άραγε να επέμβουν; Πού θα κατέληγε η επέμβασή τους;

Οι παρατηρητές **δεν είναι μια «ομοιογενής»** ομάδα. Δεν συμπεριφέρονται όλοι με τον ίδιο τρόπο. Επομένως, μια παρέμβαση από τους παρατηρητές δεν σημαίνει πως θα διακόψει τη βίαιη εκδήλωση συμπεριφοράς. Σύμφωνα, με τα όσα γνωρίζουμε για τους παρατηρητές, μια αρκετά μεγάλη μερίδα μαθητών δείχνουν να έλκονται από τον «θύτη» και από τη συμπεριφορά του. **Τους αρέσει η επίδειξη** αυτή της βίαιης συμπεριφοράς και νιώθουν περισσότερο οικεία με τον «θύτη» παρά με το «θύμα».

Μια άλλη ομάδα παρατηρητών δρουν ως **«καλοί Σαμαρείτες»** που τρέχουν να βοηθήσουν και να συνδράμουν στο «θύμα» (αφού εκδηλωθεί η βίαιη συμπεριφορά). Οι μαθητές αυτοί διακρίνονται για την **κοινωνική τους συμπεριφορά**, τον **αλτρουισμό** τους και μπορούν να βοηθήσουν έναν αδύναμο συμμαθητή τους που θα βρεθεί σε θέση ανάγκης. Ωστόσο κι αυτή η ομάδα δεν είναι πολύ μεγάλη σε σχέση με το σύνολο των παρατηρητών. Έχουν, όμως, υψηλότερα επίπεδα **κοινωνικών δεξιοτήτων** σε σχέση με όλους τους υπόλοιπους συμμαθητές τους και όχι μόνο τους παρατηρητές.

Η ενεργοποίηση των παρατηρητών σχολικής βίας θα μπορούσε να δώσει κάποια ώθηση στη μείωση των περιστατικών βίας στα σχολεία. Όμως, δεν είναι σαφές ούτε

γιατί κάποιος επιλέγουν την αλτρουιστική προσέγγιση ούτε γιατί άλλοι είναι πιο αδιάφοροι (ή και αντίθετοι) με τις ανάγκες του «θύματος».

Φύλλο Εργασίας 4:

Ταίριαξε το χαρακτηριστικό με την αντίστοιχη συμπεριφορά.

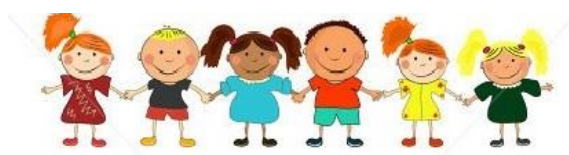
Χαρακτηριστικό		Συμπεριφορά
1. Το «θύμα» βιώνει έντονο στρες στο σχολείο		Α. Δεν έχει παρέες, δεν είναι φίλος με κανέναν, είναι μόνος του.
2. Το «θύμα» μεταφέρει ενδοοικογενειακά προβλήματα		Β. Λειτουργούν «πυροσβεστικά» και προσπαθούν να βοηθήσουν το «θύμα».
3. Είναι αόρατος μαθητής		Γ. Το «θύμα» έχει αρνητικές εμπειρίες από συμμαθητές, δασκάλους στο σχολείο.
4. Έχει προβλήματα αυτονομίας.		Δ. Δείχνουν αλληλεγγύη και υποστήριξη προς τον αδύναμο συμμαθητή τους.
5. Ως ομάδα είναι ανομοιογενής.		Ε. Έχει προβλήματα στις σχέσεις του με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του.
6. Είναι καλοί Σαμαρείτες.		ΣΤ. Δεν έχει ακόμα ξεκαθαρίσει θέματα δεσμών και σχέσεων με τα μέλη της οικογένειάς του.
7. Έχουν καλές δεξιότητες επικοινωνίας.		Ζ. Κάποιοι παρατηρητές αρέσκονται με τον «θύτη» και άλλοι εναντιώνονται με τον ίδιο.
8. Είναι αλτρουιστές.		Η. Μπορούν να επιλύσουν ανώδυνα και ειρηνικά τις όποιες διαφορές τους.

Τί μπορώ να κάνω για τη σχολική βία;

Μιλήσαμε για τη σχολική βία και τον εκφοβισμό, είδαμε τον ρόλο του «θύτη», του «θύματος», των παρατηρητών. Όμως, το πιο βασικό ερώτημα είναι: Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τη σχολική βία και να την εξαλείψουμε από τα σχολεία μας; Η απάντηση είναι απλή αλλά απαιτεί πολλή δουλειά από όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας (εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς).

Ας δούμε, όμως, τί μπορούμε να κάνουμε εμείς ως μαθητές, για να αντιμετωπίσουμε (αλλά και να προλάβουμε στο μέλλον) τέτοια περιστατικά. Για παράδειγμα, είδαμε πως οι μαθητές–«θύτες» δεν διακρίνονται για τις δεξιότητες επικοινωνίας τους.

Βάζουμε εμείς οι ίδιοι, ως σχολική κοινότητα, κανόνες συμπεριφοράς. Αφού συμφωνήσουμε να θέσουμε κανόνες, τους συζητάμε και τους εφαρμόζουμε. Αν κάποιος παραβεί τους κανόνες, τότε μπορούμε, ως κοινότητα, να αναδείξουμε το λάθος στη συμπεριφορά του συμμαθητή/της συμμαθήτριάς μας. Με άλλα λόγια, η κίνησή μας θα έχει ως στόχο όχι το άτομο, ΑΛΛΑ την πράξη του. Διότι ως κοινότητα, θέλουμε όλους τους μαθητές ενεργά και δραστήρια και ισότιμα μέλη της, ακόμα και αυτούς τους συμμαθητές μας που καμιά φορά μπορεί να «ενοχλούν» με τη συμπεριφοράς τους.

Ως μαθητές, θα μπορούσαμε να εκφράσουμε τις επιθυμίες μας και τα θέλω μας με τρόπο ειρηνικό και μέσα από τον διάλογο. Μέσα σε αυτό το κλίμα διαλόγου και επικοινωνίας, εκφράζουμε όλοι (ελεύθερα) τις απόψεις μας για τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία τα δικά μας και των άλλων. Πριν μιλήσουμε (ή πριν πεταχτούμε και διακόψουμε το συμμαθητή μας...), έχουμε ακούσει προσεκτικά τι έχει πει και σε ποιον ή σε ποιο θέμα αναφέρεται. Μετά μπορούμε να απαντήσουμε πάντοτε **τεκμηριωμένα** και αναφερόμενοι στα λόγια του συμμαθητή μας και όχι στον ίδιο.

Αν έχουμε ή αν νομίζουμε πως αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα με κάποιον συμμαθητή μας, τότε νιώθουμε άνετα να μιλήσουμε σε έναν καθηγητή ή μια καθηγήτρια που σεβόμαστε και θεωρούμε οικείο μας πρόσωπο. Να ξέρετε πως ο καθηγητής ή η καθηγήτριά σας θα σεβαστεί την κίνηση αυτή και θα σας βοηθήσει όσο μπορεί.

Μιλήστε και αναφέρετε το πρόβλημά σας. ΜΗΝ το κρατάτε μέσα σας! Μην βασανίζεστε. **Μοιραστείτε** τη δυσκολία σας. Αναζητήστε την υποστήριξη και αργότερα υποστηρίξτε κι εσείς άλλους συμμαθητές σας που ίσως αντιμετωπίζουν το ίδιο ή παρόμοιο πρόβλημα. Εσείς, τώρα, μπορείτε να γίνετε διευκολυντές και διαμεσολαβητές και να βοηθήσετε το συμμαθητή σας ή τη συμμαθήτριά σας που αντιμετωπίζει κάποιο δικό του πρόβλημα. Δεν θα σας κατηγορήσει κανείς για την πράξη σας αυτή. Αντίθετα, με το να προσφέρετε τη βοήθειά σας, ίσως και να κάνετε καλό σε πολλούς συμμαθητές σας και στην σχολική σας κοινότητα.

Πολλές φορές νιώθουμε θυμωμένοι με αυτά που συμβαίνουν γύρω μας. Ο θυμός που νιώθουμε μπορεί να οδηγήσει σε επιθετική συμπεριφορά. Το να ξέρω πώς να διαχειριστώ τον θυμό μου, να εκφράσω λεκτικά τα συναισθήματά μου και να επιλέξω σωστές μορφές συμπεριφοράς είναι ένα άλλο βήμα. Το να εκφραστώ βίαια για να «εκτονώσω» το θυμό μου δεν οδηγεί πουθενά. Δεν μου φταίει ο τοίχος στο προαύλιο, αν τον «μουτζουρώσω» με γκράφιτι για να «βγάλω» την οργή μου. Δεν μου έκανε τίποτε το θρανίο που κάθομαι και διαβάζω και γράφω με το να το χαράξω, να το σπάσω, να το κάψω. Ούτε φυσικά, είναι σωστή έκφραση να «βγάλω» το θυμό μου πάνω σε φίλους μου ή άλλα οικεία πρόσωπα του περιβάλλοντός μου.

Ως σχολική τάξη, εργαζόμαστε σαν μια ομάδα. Βάζουμε κανόνες συμπεριφοράς και τους τηρούμε. Στηρίζομαστε ο ένας στον άλλον. Φροντίζουμε ο ένας τον άλλο. Όλοι έχουν δικαίωμα έκφρασης των απόψεών τους και κανενός οι απόψεις δεν είναι κατώτερες από τις απόψεις κάποιου άλλου συμμαθητή.

Στη σχολική μας τάξη, στη σχολική μας οικογένεια, όλοι είμαστε ισότιμα μέλη. Κανείς δεν είναι καλύτερος από τους υπόλοιπους. Όλοι είμαστε μια μεγάλη και δυνατή συντροφιά. Ο καθένας έχει τον ρόλο του και όλοι φροντίζουν όλους. Και, όπως προαναφέραμε, η σχολική μας ομάδα και συντροφιά έχει χώρο για όλους μας.

Αν στην τάξη μας υπάρχει κάποιος μαθητής «διαφορετικός» από τους υπόλοιπους (π.χ., αλλοδαπός, άτομο με αναπηρία ή άτομο από κάποια εθνική ή κοινωνική μειονότητα, άτομο με κάποιο ειδικό, διαφορετικό χαρακτηριστικό) αυτό δεν τον κάνει αυτόματα στόχο της επιθετικής συμπεριφοράς κάποιων.

Δείτε το βίντεο που θα βρείτε στη διεύθυνση αυτή (<https://www.youtube.com/watch?v=IaW8e9uNDsM>) και έχει τίτλο «Τα Γυαλιά της Διαφορετικότητας» και σχολιάστε στο Φύλλο Εργασίας που ακολουθεί.

Αν σας επιθεθούν, αν δεχθείτε προσβολές ή επιθέσεις από άλλους συμμαθητές σας, η λύση δεν είναι να ανταπαντήσετε και να κάνετε κι εσείς το ίδιο, να γίνετε εξίσου επιθετικοί και βίαιοι.. Η βία γεννάει βία. Υπάρχει καλύτερος και σωστότερος τρόπος αντιμετώπισης.

Πρώτα απ' όλα, σταθείτε όρθιοι και βρείτε τη δύναμη να πείτε «**Στοπ! Φύγε**» προς τον συμμαθητή σας που θέλει να σας κάνει κακό. Αυτή η κίνησή σας ίσως ξαφνιάσει, διότι είναι κάτι που ο άλλος δεν περιμένει. Επίσης, μαζί με την άρνησή σας να γίνετε «θύμα», απομακρυνθείτε από το συμβάν και αναζητήστε έναν μεγαλύτερο (γονιό, εκπαιδευτικό), για να επιληφθεί του επεισοδίου. Αυτή η πράξη δεν σας κάνει αδύνατους, αλλά δείχνει πως μπορείτε με τρόπο ήρεμο και νηφάλιο να αντιμετωπίσετε μια δύσκολη κατάσταση.

Στη συνέχεια, μαζί με τους εκπαιδευτικούς σας, προσπαθήστε μέσα από διάλογο και συνομιλία να βρείτε την αιτία και να δώσετε λύση στις συγκρούσεις.

Θυμηθείτε: **ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΗ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΘΥΜΑΤΑ ΒΙΑΣ!**

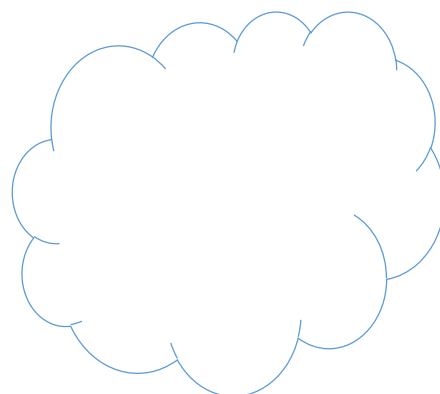
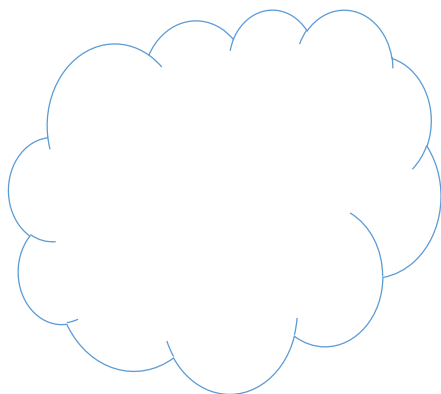
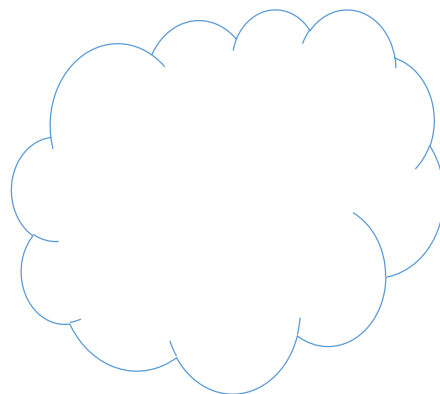
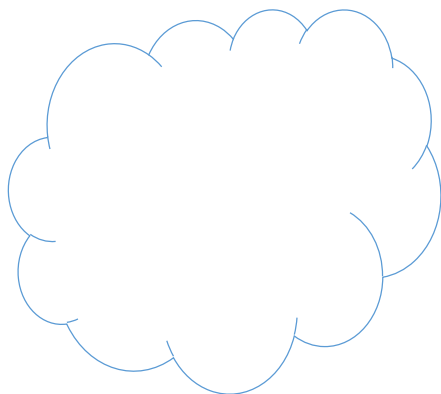

Φύλλο Εργασίας 5

1^η Δραστηριότητα: Μη Φοβάσαι! Μίλα!

Δες την ταινία, ακολουθώντας τον επόμενο σύνδεσμο και γράψε τι θα μπορούσες να κάνεις, για να σταματήσεις εσύ τη βία σύμφωνα με όλα αυτά που διάβασες στο φυλλάδιο αυτό. <https://www.youtube.com/watch?v=62NbJPdLuLg>

Δραστηριότητα: Τα γυαλιά της Διαφορετικότητας

A) Δες το βίντεο στη διεύθυνση που ακολουθεί

<https://www.youtube.com/watch?v=IaW8e9uNDsM>

B) Ποιες είναι οι αντιδράσεις σου; Τί θα έκανες εσύ στη θέση του πρωταγωνιστή;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Γ) Σκέψου μια παρόμοια περίπτωση που θα μπορούσες να βάλεις και εσύ τα δικά σου γυαλιά της διαφορετικότητας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Αντί Επιλόγου

Αγαπητέ μας φίλε, αγαπητή μας φίλη,

Στο σύντομο αυτό φυλλάδιο προσπαθήσαμε να σου εξηγήσουμε με απλά λόγια το μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα της σχολικής βίας και του εκφοβισμού. Όπως είδες, κανείς δεν βγαίνει κερδισμένος από το bullying. Η βία οδηγεί πάντα σε νέα και εντονότερη βία. Στο τέλος όλοι μας (μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικοί) βγαίνουμε χαμένοι.

Ελπίζουμε να σου άρεσε το φυλλάδιο και να βρήκες τις εργασίες του κατατοπιστικές. Σκοπός μας ήταν να σε ενημερώσουμε για το ζήτημα της βίας και να σου δώσουμε κάποιες χρήσιμες πληροφορίες. Στην επόμενη σελίδα, θα βρεις ιστοσελίδες από ελληνικές και ξένες οργανώσεις που έχουν ασχοληθεί με το φαινόμενο της βίας και έχουν «ανεβάσει» πολλές πληροφορίες, ταινίες και άλλο ενημερωτικό υλικό. Ψάξε λίγο το υλικό αυτό και μάθε περισσότερα για τη βία.

Θυμήσου: Το σχολείο είναι και πρέπει να είναι ένας χώρος ηρεμίας όπου όλοι μαθαίνουμε και μεγαλώνουμε και ζούμε αρμονικά.

Διαδικτυακές Πηγές

Στη συνέχεια, παρατίθενται οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις βασικών διαδικτυακών θέσεων με πληροφορίες για τη σχολική βία, τον εκφοβισμό, τρόπους αντιμετώπισής του. Αυτές οι πηγές ανήκουν σε κρατικούς φορείς, όπως το Δίκτυο Πρόληψης και Αντιμετώπισης των Φαινομένων Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων, ή ανήκουν σε Ευρωπαϊκά κέντρα και φορείς ή σε κοινωφελείς, μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις.

- CyberKids, <http://www.cyberkids.gr/>
- Δίκτυο Πρόληψης και Αντιμετώπισης των Φαινομένων Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού, <http://stop-bullying.sch.gr/>
- Ελληνική Αστυνομία, <http://www.astynomia.gr/>
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας, <http://www.antiviolence-net.eu/>
- European Antibullying Network, <http://www.antibullying.eu/>
- Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, <http://www.ich.gr/>
- Πρόγραμμα T.A.B.B.Y. (Threat Assessment of Bullying Behavior, Εκτίμηση του Κινδύνου Εκφοβιστικής Συμπεριφοράς), <http://www.tabby.eu/>
- Partners in education, <http://www.partners-in-education.com/>
- Συνήγορος του Παιδιού, <http://www.0-18.gr/>
- Saferinternet.gr, <http://www.saferinternet.gr/>
- Το Χαμόγελο του Παιδιού, <http://www.hamogelo.gr/>

